

K. Varga Bence 2022-ben megjelent debütáló novelláskötete, a *Repedések könyve* bátor vállalkozásnak tekinthető. Az elsőkönyves szerző ugyanis meglepően közel merészkedik Krasznahorkai László életművéhez: a Kossuth-díjas író *Kegyelmi viszonyok* című, 1986-ban megjelent novelláskötetéből származik K. Varga könyvének mottója, majd a *Repedések könyvének* elbeszéléseiben is újra és újra a Krasznahorkai-regények világára emlékeztető elemek bukkannak fel. Különösen igaz ez a kötet első

Kőhegyi András 79

„EZ NEM A VÉG, EZ CSAK A FOLYTATÁS”

K. Varga Bence: *Repedések*
könyve

elbeszélésére, az *Éjféli vonatra*. Ebben az írásban a vasútállomáson átrobogó, megszámlálhatatlanul sok vagonból álló szerelvény a *Báró Wenckheim haza-térben* felbukkanó autók végeérhetetlen sorát idézi meg, a váróteremben hányódó újság pedig *Az ellenállás melankóliájában* szereplő cirkuszt juttathatja az olvasó eszébe. Ismerős motívum K. Varga könyvében a víztorony is, amely fontos igazodási pont *Az ellenállás melankóliájában* és a *Báró Wenckheim haza-tér* záróképében is megjelenik – ahogyan a *Repedések* könyvében szereplő utolsó novellában is, bizonyos szempontból hasonló körülmények között. A *Báró Wenckheimben* Hülyegyerek, a katasztrófa egyetlen túlélője a víztorony tetején ülve figyel a várost elpusztító tűzvészt, K. Varga könyvében pedig a víztorony tartalma zúdul alá a településre. Már, ha igazat beszél a novelláskötet utolsó elbeszélésében szereplő szennyvíztisztító telep kiöregedett dolgozója.

Hiszen K. Varga, bár első látásra ismerős tájakra kalauzolja az olvasót, mégis inkább egy olyan geográfushoz hasonló, aki, miután elvetődött az óceánnak abba a szegletébe, amelyet a térkép szerint csak baljós tengeri szörnyek laknak, új felmérést készít a környező vizekről és végül a térképen szereplő fenevadakat leradírozza, hogy a helyükre odakanyarítsa saját szörnyeit.

És valóban, a *Repedések* könyvében hemzsegnak a különleges lények. Találunk a kötetben Hany Istók-szerű mocsári halembert, egy kisvárosi szírent és emberi testrészeket elragadó bozótot is. A *Repedések* könyvére tehát tekinthetünk akár úgy is, mint a darabjaira hulló világon keletkezett repedésekből előbújó lények bestiáriumára.

A hétköznapiság és a fantasztikum váltakozása jellemzi a *Repedések* könyvében szereplő írásokat. Talán ennek következménye, hogy – a szövegek nyelvét illetően legalábbis – K. Varga időnként elmerészkedik a giccs határáig is: „Odakint gyönyörű idő volt, a város korareggeli csendjét csak az utcában zötykölődő tejárus autó csilingelése verte fel.”

A kötet szereplőinek meghatározó közös vonása – a magányosság mellett – a fáradtság. Az elbeszélések főhősei életkoruktól függetlenül mind olyan, az életbe belefásult figurák, akik sokszor utolsó erejüket összeszedve döntenek úgy, leszámolnak a világgal, hogy aztán a novellák végén
80 rendre saját múltjukkal találják szemben magukat. Ennek köszönhetően K. Varga novelláskötetének szinte mindegyik szövegében felbukkan egy-egy olyan szereplő, aki átéli azt a lélektani folyamatot, amely során a terhekké váló titkok fokozatosan bűnné nőnek ki magukat.

Jóllehet, a kötet novellái egységes alaphangulattal bírnak, a *Repedések könyve* bizonyos tekintetben mégis heterogén válogatásnak bizonyul. Talán a *Hályog* című elbeszélés áll a legközelebb ahhoz a kilátástalan világhoz, amelyet a novellák díszletei és a szereplők fásultsága sejtet. Ebben a novellában nem bukkannak fel különös lények és rejtélyes eseményekre sem kerül sor, a történet kisnyugdijas főszereplőjét maguk alá gyűrő magányosság és kiábrándultság válnak a sötét erők „képviselőivé”.

A kötet harmadik elbeszélésében, a *hullatologató*ban is egy szürke, kilátástalan kisváros az események helyszíne, azonban ebben a szövegben mintegy babonává szelídülni látszik a többi írásban megjelenő „varázslat”, inkább hrabalinak nevezhető képek váltakoznak a nagyobbrészt egy kisvárosi kocsmában játszódó novellában. A *hullatologató* más szempontból nézve is rendhagyónak számít: jóformán ez az egyetlen olyan írás a *Repedések könyvében*, amelynek fontosabb történéseire négy fal között kerül sor. K. Varga ugyanis a kötetben sorakozó tíz elbeszélés többségében a cselekmény döntő részét a szabad ég alá helyezi: az erdőbe, egy település utcáira vagy a kertbe. Ha pedig a novellák főhőseinek otthona mégis megjelenik a szövegben, az rendszerint külön jelentéssel bír.

Jung elmélete szerint az álmunkban feltűnő ház az álmodó pszichéjét jeleníti meg. Hasonló szerepet kap az otthon szimbóluma a kötet két írásában (*Asszonyok, Elgazosul*) is. Mindkét esetben az elbeszélés fontos mozzanatává válik a ház elhagyása, majd az eltérő kimenetelű novellák főszereplőit egészen a történetek legvégéig elkíséri az otthonukhoz fűződő viszony, mintegy leképezve a főhősök sorsát. Így az *Asszonyokban* Ágnes, miután elrendezte magánjellegű problémáit a Teremtővel, hozzákezdhet a ház rendbetételéhez és feltehetően új, boldogabb szakasz kezdődik életében, az *Elgazosul* Jósikája azonban nem tud megbirkózni hirtelen előtörő emlékeivel, ezért elburjánzó gyomokkal benőtt kertjében ragad. Ebben az – egy időse férfi tudatának szétporlását ábrázoló – elbeszélésben Csernobilnak a magyar irodalomban meglepően kevésbé feldolgozott tragédiája is megjelenik: „néhány évvel azután, hogy az asszony majáliskor bőrig ázott abban a lidérces, vibráló esőben, amelyet »odafent elhallgattak...«” Különösen izgalmassá teszi mindezt, hogy ugyanabban a novellában bukkann fel az atomkatasztrófa és a magyar

irodalmi folklór egyik nagy klasszikusa, Hany Istók. Az *Elgazosul* egyébként vitán felül a kötet legsűrűbb szövegei közé tartozik: a már említett ház és a kert szimbólumai sem hiányoznak a főszereplő nyugodt hétköznapjaiba viszszengettenkedő sötét emlékek hatásáról szóló írásból.

A *Repedések* könyvének izgalmas kettősségeit jól jellemzi, hogy 81 az egyik, hétköznapibb eseményeket elbeszélő novellában (*Füst*) jelenik meg talán legkoncentráltabban a könyv világa, mindössze egyetlen mondatba sűrítve: „Undorítóan rövid az élet – mondta Péter, majd behunyta szemét, és körmével a téglákra tapadt koromba a nevét kezdte kaparni.” A K. Varga elbeszéléseiben a személyes sorsokon keresztül megjelenő általános pusztulás ugyanis már-már természetesnek hat. Ezt az érzetet erősítik az olyan vidámnak nevezhető epizódszereplők, mint a *Hullatologató*ban megénekelte Holdfény bisztró nagyhangú törzsvendégei, és azok az elbeszélések is, amelyekben, bár a tragikus esemény nem marad el, végül mégis helyreállni látszik a világ rendje. Így például a *Jöjj, kedvesem*-ben Ferkó, a szemétszállítók vezetője meghal ugyan, ám éppen ezen a napon egy talpraesett fiú csatlakozik a kukásokhoz. Ennek köszönhető, hogy a *Repedések* könyvének történetei nem az egyetlen összeomlás képeiként jelennek meg, inkább csak azt jelzik, csiszolódik körülöttünk a világ, ha akarjuk, ha nem.

Barnás Ferenc a kötet borítószövegében úgy jellemzi a K. Varga által megörökített folyamatot, mint „nyugtalan vonulás egy minket egyre inkább bekerítő és behálózó világban, melyről nem igazán akarunk tudomást venni.” A *Repedések* könyvében azonban szép számmal találunk olyan elemeket és epizódokat is, amelyek Barnás értékelésének némileg ellentmondva inkább azt sejtetik, hogy nem egy elpusztuló, sokkal inkább egy átalakuló világ képei jelennek meg K. Varga novelláiban.

Talán ezen a ponton érdemes visszakanyarodni a kötetzáró elbeszéléshez. A *Szenny* egyik szereplőjének szavai segíthetnek meghatározni a könyv világát mozgó szabályokat: „Ez nem a vég, ez csak a folytatás” – közli a szennyvíztisztító telep dolgozója. Ezután a könyv utolsó oldalain szörnyű események leírása bontakozik ki: a szennyvíztelep idős alkalmazottjának és rejtélyes társainak összeesküvése célt ér, így a közeli víztornyok tartalma elárasztja a környéket (a novella főhőse, egy megyei hírlap újságírója is csak azért menekül meg, hogy tudósíthasson a tragédiáról).

Az apokaliptikus képek mögé pillantva azonban az elbeszélés egy jóval ironikusabb olvasata is megteremtődik. Ugyanis az egész novellában mindössze egyetlen szereplő veszi komolyan az öregembert: a vidéki hírlap újságírója, akinek elege van abból, hogy folyamatosan „megyei lapokba való tipikus marhaságokat” kell írnia. Elképzelhető tehát, hogy egy többezer embert elpusztító

vízözön előidézéséhez nincs is szükség másra, csak egy idős férfi kusza megjegyzéseire és egy könnyen meglóduló fantáziával megáldott újságíróra? Az mindenesetre korántsem lehetetlen, hogy a *Repedések könyvének* novelláiban megörökített baljós események mögött nem is annyira a lassan, de feltartóztathatatlanul munkálkodó gonosz erők állnak, hanem sokkal inkább az az emberi hajlam, amely arra készlet minket, hogy drámai szenzációvá duzzasszuk életünk eseményeit.

A novelláskötet témáját adó, első pillantásra baljós rendszertelenséggel működő folyamatoknak ritmusuk van, K. Varga Bence pedig képes arra, hogy elkapja az események ritmusát. Vélhetően ennek köszönhető elbeszéléseinek iróniája és humora. Írói működésének terepét több világ határmezsgyéjén jelöli ki, hogy aztán jó arányérzékkel egyensúlyozzon témái között, legyen szó akár a mágikus lények régi tévészépületekbe költöztetéséről, akár annak megörökítéséről, hogy a társadalom legelesettebb tagjai a materiális veszélyeken túl mennyire ki vannak szolgáltatva a mentális problémáknak. (*FISZ-Apokrif, Bp., 2022*)

